

Методичні рекомендації щодо формування гендерно-освітньої компетентності дошкільників

Інтеграція гендерного підходу в освітній простір передбачає гармонізацію статево-рольової взаємодії як принцип рівних прав та можливостей особистості, незважаючи на її статево належність, пріоритет особистісного та індивідуалізованого потенціалу дитини у її життєздійсненні порівняно з традиційними статевими обмеженнями.

Метою гендерної соціалізації є підготовка дівчаток і хлопчиків до гнучкого соціостатевого репертуару в поведінці у різноманітних сферах життєдіяльності з урахуванням індивідуальних здібностей, уподобань, нахилів, можливостей тощо.

Основним завданням є формування гендерної компетентності як складової життєвої компетентності дітей дошкільного віку, що є передумовою егалітарної моделі соціалізації молоді особистості.

Розробка та введення гендерно-освітніх технологій як складової інноваційних технологій сприятиме впровадженню в дошкільні освітні заклади принципів гендерного підходу, побудові навчально-виховного процесу на егалітарних засадах, розширенню гендерних компетенцій усіх учасників соціокультурної взаємодії - дітей, батьків, вихователів.

Методологічними засадами впровадження гендерно-освітніх технологій має бути узгодження прогресивних етнокультурних традицій з принципами особистісно орієнтованого підходу.

Принципи гендерного виховання

- Немає статево відповідних видів людської діяльності, освоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності.

- Чоловік і жінка відіграють однаково вагомі ролі в сім'ї та вихованні дитини.

Хлопчики й дівчатка, чоловіки й жінки мають рівні можливості для кар'єрного зростання, а також для оволодіння трудовими вміннями та навичками.

- У вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності та рівні можливості статей та їхніх життєвих сценаріїв на майбутнє; майже всі професії дорослих можуть здобувати як дівчата, так і хлопці.

- Неприпустимо протиставляти дітей за статевою ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє тощо; хлопчики й дівчатка мають багато подібного і небагато відмінного.

- Важливо розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статево типізованим очікуванням, усвідомлювати, що їх прийняття може стати перешкодою на шляху до самореалізації.

Потрібно підтримувати дружнє співіснування статей під час гендерно нейтрального виховання, орієнтованого на розвиток індивідуальних інтересів, нахилів та здібностей, на базі виконання однакових соціальних ролей, залучення до спільних видів діяльності.

Потрібно відмовитися від диференційованого, обмежувального підходу до виховання дитини залежно від її статі, від нав'язування традиційних очікувань на користь її особистісного, індивідуалізованого розвитку.

Організація творчо-розвивального життєвого простору буття дитини потребує дотримання принципів гендерної рівності, що передбачає:

- усунення некоректного висвітлення категорії статі в традиційній статево рольовій парадигмі, нівелювання протиставлення гендерних ролей чоловіків та жінок, хлопчиків та дівчаток у сімейно-приватній та публічно- професійній сфері;

- створення умов для вільного та усвідомленого особистісного вибору дівчатками й хлопчиками життєвих стратегій, враховуючи вибір ігор, іграшок, друзів, професій тощо;

- сприяння розвитку у дітей критичного мислення, здатності протистояти гендерним стереотипам як необхідних умов ефективної самореалізації особистості, усебічного розкриття її потенціалу в процесі життєдіяльності без огляду на стать;
- упровадження дієвого психолого-педагогічного супроводу гендерної соціалізації дитини дошкільного віку, що передбачає забезпечення рівності в розвитку дітей обох статей, сприяння участі кожної дитини у всіх видах діяльності, потрібних для її фізичного, пізнавального, емоційного і соціального зростання.

При реалізації організаційно-педагогічних умов гендерного виховання слід передбачати:

- виконання дітьми різної статі однакових ролей у сюжетно-рольових іграх сімейно-побутової тематики;
- залучення хлопчиків і дівчаток до виконання функцій лідерів, капітанів, тощо;
- заохочення дітей обох статей до використання різного обладнання (спортивного, трудового, предметного);
- спільну участь дітей обох статей у прибиранні іграшок, виконання доручень;
- формування ігрових команд, різнорідних за статевою належністю;
- використання спільного ігрового простору для дітей обох статей.

Дорослим, батькам, вихователям потрібно роз'яснювати дітям неправомірність традиційних вимог щодо їхньої «статево відповідної» поведінки. Також важливо представити молодій особистості, відповідно до реалій сьогодення, не лише різноманітність сфер життєдіяльності жінок і чоловіків, а й культурне та історичне розмаїття гендерних ролей, надаючи кожній дитині свободу комбінувати й вибирати, розвивати свої задатки без обмежень за статтю, заохочувати розвиток загальнолюдських рис. Незалежність, впевненість, сміливість і чуйність, турбота і тактовність - цінні й корисні риси для обох статей, а не лише для хлопчиків чи дівчаток.

На заняттях з розвитку мовлення у дошкільних закладах слід запровадити вправи з «гендерного мовознавства», за допомогою яких потрібно ознайомлювати дітей з гендерною абеткою. Наголошувати, що українській поезії, літературі, фольклору (дитячим лічилкам, скоромовкам, казочкам, віршикам тощо) притаманна орієнтація на індивідуальні можливості дитини без огляду на її стать. В їх основі - паритетність ігор, іграшок, забав, можливостей, здібностей та навичок, функціонування соціальних ролей тощо. Слід підкреслювати важливість положень про те, що гендерна ідентичність дитини набувається у взаємозв'язку з національною ідентичністю, громадянським вихованням.

Заходи, присвячені гендерній проблематиці, мають:

- а) передбачати різноманітні рівноцінні варіанти вибору;
- б) уможливити пошуки альтернативних стратегій забезпечення повноцінного розвитку кожної дитини незалежно від її статі;
- в) виховувати повагу і шанобливе ставлення вихованців до усталених народних традицій у взаємозв'язку з гендерним та національним вихованням. У перспективі таке змістове наповнення моральними цінностями сприятиме зближенню життєвих перспектив обох статей, вільних від гендерних стереотипів, формуванню демократичної культури «співдружності різних, проте рівних».

Цілеспрямоване здійснення гендерного виховання в ширшому контексті громадянського зростання особистості сприятиме утвердженню цінностей української національної ідеї, зокрема таких її складових, як державність, демократія, добробут, працелюбність і відповідальність, та ідеї рівноправності статей як запоруки демократичних змін у суспільстві за умови повноцінного, індивідуального розвитку дитини.